

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини»

на тему: **«УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУР СПРОЩЕННЯ ТОРГІВЛІ В
УКРАЇНІ В УМОВАХ НАБУТТЯ СТАТУСУ КРАЇНИ-КАНДИДАТА»**

Виконавець:

студентка ЦЗФН, групи 63ф13

Скрипка Анна Олексіївна

Науковий керівник:

ст. викладач кафедри МЕВ

Гусенко Ольга Сергіївна

ОДЕСА – 2024

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Тема магістерської роботи є актуальною, оскільки спрощення процедур торгівлі сприяє зменшенню адміністративних бар'єрів, прискоренню економічної інтеграції та підвищенню конкурентоспроможності України на міжнародній арені. Умови набуття статусу країни-кандидата до ЄС визначають необхідність удосконалення національного законодавства та адаптації його до стандартів Європейського Союзу, що є ключовим для розвитку зовнішньої торгівлі.

Проблема спрощення процедур торгівлі активно досліджується українськими науковцями, які розглядають її як важливий чинник економічного зростання та євроінтеграції України. Значний внесок у дослідження цього напрямку внесли: Шнирков О.І., який вивчав інституційні механізми інтеграції України до європейського економічного простору, Несторишен І. В. та Туржанський В. А. – автори статті «Підходи до рейтингового оцінювання спрощення процедур міжнародної торгівлі в Україні» та ін. Попри вагомий внесок науковців, існує потреба у подальших дослідженнях, зокрема в аналізі сучасного стану та практичних аспектах впровадження процедур спрощення торгівлі в Україні в умовах набуття статусу країни-кандидата до ЄС.

Метою роботи є розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення процедур спрощення торгівлі в Україні в умовах набуття статусу країни-кандидата.

Основні завдання для досягнення поставленої мети:

- розглянути сутність та значення процедур спрощення торгівлі;
- розглянути нормативно-правову базу спрощення торгівлі, а саме міжнародні стандарти та вимоги;
- дослідити методи рейтингового оцінювання процедур спрощення торгівлі;
- проаналізувати зовнішню торгівлю товарами України з ЄС;
- проаналізувати національне законодавство щодо спрощення процедур торгівлі в умовах набуття статусу країни-кандидата до ЄС;
- провести рейтингове оцінювання процедур спрощення торгівлі в Україні;
- запропонувати напрями удосконалення національного законодавства щодо процедур спрощення торгівлі в умовах набуття статусу країни-кандидата до ЄС;
- запропонувати заходи посилення інституційної спроможності для спрощення процедур торгівлі;
- надати стратегічні рекомендації щодо реалізації реформ у процедурах спрощення торгівлі у контексті євроінтеграції.

Об'єктом дослідження є процедури спрощення торгівлі в Україні та їх вдосконалення у контексті інтеграції до ЄС.

Предметом дослідження є інституційні, правові та організаційні механізми, що забезпечують спрощення торгівельних процедур в Україні.

База дослідження. Дослідження проведено із залученням результатів практики, яка проходила в Інституті ринку та економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України.

При написанні роботи застосовувались такі **методи дослідження**: методи аналізу, синтезу, порівняння, системного підходу, а також спеціальні методи такі як економіко-статистичний аналіз, рейтингова оцінка, графічний метод для візуалізації даних, табличний метод для подання результатів розрахунку та групування аналітичних даних; SWOT-аналіз для визначення сильних та слабких сторін впровадження реформ у сфері торгівлі. Для обробки й аналізу інформації застосовано такі комп'ютерні програми: Microsoft Excel для створення графіків і таблиць та Microsoft Word для написання тексту роботи.

Інформаційною базою дослідження були аналітичні та статистичні матеріали, нормативно-правові документи України, наукові публікації, Інтернет-джерела.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковано тези:

1. Скрипка А.О., Удосконалення процедур спрощення торгівлі в Україні як інструмент поліпшення бізнес-середовища. XV Міжнародна науково-практична конференція «Complexities of education of modern youth and students». 10-13 грудня 2024 р., Париж, Франція

2. Скрипка А.О., Вплив процедур спрощення торгівлі на логістичну складову міжнародного бізнесу. XVI Міжнародна науково-практична конференція «New ways of improving outdated methods and technologies». 17-20 грудня 2024 р., Копенгаген, Данія

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (31 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 79 сторінки. Основний зміст викладено на 70 сторінках. Робота містить 13 таблиць та 8 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретико-методичні засади спрощення процедур торгівлі»** розглядаються теоретико-методичні засади спрощення процедур торгівлі, досліджено нормативно-правову базу спрощення процедур торгівлі та розглянуто методи рейтингового оцінювання процедур спрощення торгівлі.

У другому розділі **«Аналіз сучасного стану процедур спрощення торгівлі в Україні в умовах набуття статусу країни-кандидата до ЄС»** досліджено сучасний стан процедур спрощення торгівлі в Україні, що включає аналіз зовнішньоторговельної діяльності з країнами ЄС, оцінку національного законодавства та рейтингове оцінювання індексів.

У третьому розділі **«Розробка рекомендацій щодо удосконалення процедур спрощення торгівлі в Україні в умовах набуття статусу країни-кандидата до ЄС»** розроблено напрями удосконалення національного законодавства та заходи посилення інституційної спроможності, а також надано стратегічні рекомендації щодо реалізації реформ у контексті євроінтеграції.

ВИСНОВКИ

У 1 розділі кваліфікаційної роботи «Теоретико-методичні засади спрощення процедур торгівлі» було розглянуто сутність та особливості спрощення процедур торгівлі. Розглянуто поняття «спрощення процедур торгівлі» різними організаціями та зроблено висновок, що спрощення процедур торгівлі зосереджується на зниженні адміністративних бар'єрів та оптимізації процесів, що сприяє прозорості, швидкості та економічній ефективності міжнародної торгівлі.

Виявлено, що усі країни мають спільний інтерес у покращенні управління та ефективних прикордонних процедурах, що призвело до підписання Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі у 2013 році.

Визначено, що реалізація реформ з полегшення торгівлі включає інституційні, регуляторні, витрати на обладнання та навчання, а також інші витрати, пов'язані з змінами у торгових процедурах. До заходів щодо полегшення торгівлі відносяться: продовження впровадження Угоди про спрощення процедур торгівлі, інструмент для спрощення обміну інформацією – "Єдине вікно", а також вдосконалення співпраці між внутрішніми та прикордонними органами.

Проаналізовано нормативно-правову базу спрощення торгівлі, яка формується на основі міжнародних стандартів. Визначено ключові елементи, що сприяють гармонізації митних процедур, зменшенню адміністративних бар'єрів та спрощенню документообігу. Основними аспектами цього є Угода СОТ про спрощення процедур торгівлі, рекомендації Організації Об'єднаних Націй, Кіотська конвенція, стандарти безпеки Всесвітньої митної організації та рекомендації Міжнародної організації зі стандартизації. Ці стандарти не лише сприяють прискоренню руху товарів через кордони, але й підвищують ефективність міжнародної торгівлі, знижують витрати та забезпечують безпеку ланцюгів постачання, що є важливим для економічної інтеграції на глобальному рівні.

Розглянуто методи рейтингового оцінювання процедур спрощення торгівлі, які є ключовим інструментом для аналізу ефективності торговельних процесів у різних країнах. Це оцінювання базується на кількох індексах, серед яких виділяються індекс ефективності логістики та індекс легкості ведення бізнесу. Перший індекс оцінює логістичну інфраструктуру та ефективність процедур, використовуючи дані опитувань міжнародних компаній. Другий індекс аналізує умови для підприємницької діяльності, оцінюючи фактори, що впливають на ведення бізнесу. Чим вищі показники цих індексів, тим простіші та прозоріші торговельні процеси в країні, що робить її більш привабливою для інвесторів.

Також важливим методом аналізу ефективності і реалізації митних процедур, спрямованих на полегшення міжнародної торгівлі є оцінка виконання Угоди про спрощення процедур торгівлі (УСПТ). Цей метод оцінює дотримання стандартів УСПТ, враховуючи прозорість, зниження адміністративних витрат та покращення інфраструктури.

Крім цього, використовуються інші індекси, такі як глобальний індекс конкурентоспроможності та індекс сприяння торгівлі, що оцінюють економічні, соціальні та інституційні фактори, впливаючи на простоту та ефективність торгових процедур. Оцінка використання електронних систем, що включає індекси розвитку

електронного урядування, готовності до електронної торгівлі, телекомунікаційної інфраструктури, кібербезпеки, ефективності єдиного вікна та прозорості процедур, також стає ключовою в контексті сучасної цифровізації. Всі ці методи надають всебічну інформацію про можливості країн у спрощенні торговельних процесів і інтеграції в глобальну економіку.

У 2 розділі роботи «Аналіз сучасного стану процедур спрощення торгівлі в Україні в умовах набуття статусу країни-кандидата до ЄС» було досліджено сучасний стан процедур спрощення торгівлі в Україні. Основну увагу приділено аналізу зовнішньоторговельної діяльності з країнами Європейського Союзу, оцінці національного законодавства, а також рейтинговому оцінюванню індексів.

Проаналізовано торговельні відносини України з країнами Європейського Союзу. З'ясовано, що ЄС є ключовим партнером України, на який припадає близько 50-60% загального обсягу експорту та імпорту. Виявлено, що після укладення Угоди про асоціацію в 2014 році та створення зони вільної торгівлі в 2016 році спостерігається позитивна динаміка експорту та імпорту, незважаючи на негативний вплив таких факторів, як пандемія COVID-19 та військові дії. Наведено дані про динаміку експорту та імпорту товарів України з країнами ЄС протягом 2019-2023 рр., де Україна демонструє позитивну динаміку. Також вказано, що за даними експрес-випуску державної служби статистики, за січень-вересень 2024 року експорт до країн ЄС склав 18 474,3 млн. дол. США, а імпорт – 25 864,9 млн. дол. США.

Розроблено деталізований аналіз географічної структури торгівлі, який виявив, що Польща, Румунія, Німеччина, Італія та Угорщина є основними партнерами України в експорті та імпорті. З'ясовано, що Україна має потенціал для диверсифікації торговельних напрямків, особливо з країнами середньої та нижчої групи за обсягами торгівлі. Встановлено, що ключовими товарними групами експорту України є продукти рослинного походження, жири та олії, зернові культури, недорогоцінні метали. У структурі імпорту домінують мінеральні продукти, машини та обладнання, а також продукція хімічної промисловості. Це підкреслює залежність економіки України від імпортних енергетичних ресурсів та сировини.

Проведено огляд законодавчих ініціатив, спрямованих на гармонізацію митних процедур зі стандартами ЄС. З'ясовано, що адаптація українського законодавства до норм ЄС, зокрема через імплементацію Угоди про асоціацію та ратифікацію Конвенції про спільний транзит, сприяла створенню сприятливих умов для експорту, спрощенню доступу українських товарів на ринки Європейського Союзу та підвищенню їхньої конкурентоспроможності. Досліджено роль ратифікації Конвенції про спільний транзит у 2022 році, що стала важливим кроком у гармонізації митних процедур. Це дозволило суттєво скоротити час оформлення товарів, усунути додаткові перевірки та забезпечити прозорість у процесі транзиту.

Проаналізовано позиції України у міжнародних рейтингах. У сфері логістичної ефективності Україна посідає 79 місце, демонструючи певний прогрес, але значно відстаючи від провідних країн ЄС. Індекс легкості ведення бізнесу зафіксував результат у 70,2 бала, що вказує на сприятливі умови для розвитку

підприємницької діяльності. З'ясовано, що станом на 2022 рік Україна виконала 100% формальних вимог Угоди про спрощення процедур торгівлі. Індекс сприяння торгівлі в Україні у 2023 році дорівнював 60,22%, підкреслюючи необхідність подальшої цифровізації. Проведений порівняльний аналіз з країнами ЄС демонструє значний розрив між Україною та провідними європейськими країнами, такими як Німеччина, Франція, Італія, за всіма ключовими показниками.

Визначено ключові проблеми, такі як низький рівень логістичної інфраструктури, недостатня цифровізація митних процесів та складності у впровадженні безпаперових технологій. Разом із тим, наголошено на перспективних можливостях, серед яких поглиблення євроінтеграції, залучення іноземних інвестицій, інтеграція до міжнародних транспортних мереж та подальша адаптація процедур до європейських стандартів.

Проведено SWOT-аналіз процедур спрощення торгівлі в Україні. Серед сильних сторін виокремлено адаптацію законодавства до стандартів ЄС та високий рівень прозорості. До слабких місць належить недостатній розвиток логістичної інфраструктури та низький рівень безпаперових технологій та телекомунікацій. У якості можливостей розглядається розширення співпраці з ЄС, тоді як основні загрози пов'язані з економічною нестабільністю та конкуренцією з боку інших країн.

Результати розділу свідчать про позитивну динаміку у сфері спрощення процедур торгівлі, однак вимагають продовження реформ для зміцнення позицій України у глобальній економіці та інтеграції до європейського ринку.

У 3 розділі магістерської роботи було обґрунтовано основні напрями удосконалення процедур спрощення торгівлі в Україні в умовах набуття статусу країни-кандидата до ЄС. Проведений аналіз дозволив визначити ключові проблеми та запропонувати комплексні рішення, що сприятимуть прискоренню євроінтеграційних процесів.

Одним із пріоритетних напрямів є гармонізація національного законодавства з асquis ЄС. Особливу увагу рекомендовано приділити адаптації Митного кодексу України до європейських стандартів, що включає впровадження спільної транзитної процедури, спрощення механізмів визначення митної вартості та розширення використання електронних декларацій. Ці заходи дозволять знизити адміністративні бар'єри, скоротити час митного оформлення та підвищити прозорість процесів.

Також запропоновано посилити інституційну спроможність митних органів, що є важливою передумовою ефективного функціонування спрощених процедур. Для цього доцільно модернізувати структуру митних служб, запровадити сучасні системи управління ризиками, розвивати механізм «єдиного вікна» та активізувати цифровізацію митних процедур. Це забезпечить більш злагоджену роботу державних органів, мінімізує дублювання функцій і спростить взаємодію з бізнесом.

Надано рекомендації щодо розширення використання цифрових технологій у торгівлі. Зокрема, доцільно впровадити електронні сертифікати походження, цифрові підписи та інші інструменти безпаперової торгівлі. Це сприятиме не лише спрощенню процедур, але й підвищенню конкурентоспроможності українських товарів на ринку ЄС.

Стратегічним кроком є розробка національної стратегії спрощення процедур торгівлі, яка має передбачати інтеграцію коротко-, середньо- та довгострокових заходів. Пропонується створити механізм моніторингу та оцінки впровадження реформ, що дозволить оперативно вносити корективи та забезпечить їх ефективність. Важливим є залучення міжнародної технічної допомоги та грантів для модернізації інфраструктури, закупівлі обладнання, навчання персоналу та розробки програмного забезпечення. Це дозволить значно пришвидшити реалізацію реформ.

Запропоновано також розгорнути інформаційну кампанію, спрямовану на підвищення обізнаності бізнесу, особливо малих та середніх підприємств, про нові можливості, які відкриваються внаслідок реформ, що сприятиме швидшій адаптації бізнесу до нових умов.

Загалом, впровадження зазначених заходів дозволить Україні значно наблизитися до стандартів ЄС, покращити умови для розвитку зовнішньої торгівлі та забезпечити конкурентоспроможність на європейському та світовому ринках.

АНОТАЦІЯ

Скрипка А.О., «Удосконалення процедур спрощення торгівлі в Україні в умовах набуття статусу країни-кандидата».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародна економіка». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024 р.

Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Об'єктом дослідження є процедури спрощення торгівлі в Україні та їх вдосконалення у контексті інтеграції до ЄС.

У роботі розглянуто теоретико-методичні засади спрощення процедур торгівлі. Проаналізовано нормативно-правову базу спрощення процедур торгівлі та розглянуто методи рейтингового оцінювання процедур спрощення торгівлі. Досліджено сучасний стан процедур спрощення торгівлі в Україні. Приділено основну увагу аналізу зовнішньоторговельної діяльності з країнами Європейського Союзу, оцінці національного законодавства, а також рейтинговому оцінюванню індексів.

Розроблено рекомендації щодо удосконалення процедур спрощення торгівлі в Україні в умовах набуття статусу країни-кандидата до ЄС. Наведено приклади напрямів удосконалення національного законодавства щодо процедур спрощення торгівлі та надано стратегічні рекомендації щодо реалізації реформ у процедурах спрощення торгівлі у контексті євроінтеграції.

Ключові слова: спрощення процедур торгівлі, євроінтеграція, митні процедури, зовнішня торгівля, інституційна спроможність, національне законодавство, рейтингове оцінювання.

ANNOTATION

Skrypka A.O., «Improvement of trade facilitation procedures in Ukraine in the context of acquiring the status of a candidate country».

Qualification work for a master's degree in specialty 292 'International Economic Relations' under the educational programme 'International Economics.' – Odesa National Economic University – Odesa, 2024.

The master's thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references and appendices. The object of the study is trade facilitation procedures in Ukraine and their improvement in the context of EU integration.

The paper examines the theoretical and methodological foundations of trade facilitation. The author analyses the regulatory framework for trade facilitation and considers the methods of rating trade facilitation procedures. The current state of trade facilitation procedures in Ukraine is studied. The main attention is paid to the analysis of foreign trade activities with the European Union countries, assessment of national legislation, as well as rating assessment of indices.

Recommendations for improving trade facilitation procedures in Ukraine in the context of acquiring the status of an EU candidate country are developed. Examples of areas of improvement of national legislation on trade facilitation procedures are provided, and strategic recommendations for the implementation of reforms in trade facilitation procedures in the context of European integration are given.

Keywords: trade facilitation, European integration, customs procedures, foreign trade, institutional capacity, national legislation, rating assessment.